

Милић Ф. ПЕТРОВИЋ*

ДИСКУСИЈА

У вези са неким питањима о којима је било ријечи у рефератима на овом скупу, као и о другим стручним питањима која нијесу помињана, а за која сматарам да су изузетно важна желим да кажем неколико ријечи.

Драгоцјене су намјере организатора и драгоцјен допринос ЦАНУ, највише научне установе у Црној Гори, да се на данашњем скупу разматра тема архивске грађе за историју Црне Горе. Чули смо свеобухватно и садржајно уводно излагање са доста примјера у погледу нових научних сазнања из историје и историјских збивања на основу новопронађених историјских извора. Међутим, као дугогодишњи архивски радник и повремен истраживач архивске грађе у архивима у Црној Гори, не могу се отети утиску да је штета што за данашњи научни скуп није припремљен бар један рад на тему: Стање и проблеми архивске службе и струке у Црној Гори данас, са акцентом на заштиту, сређивање, обраду и могућност коришћења архивске грађе као примарног историјског извора за историју Црне Горе.

У неким рефератима у негативом контексту помиње се садашња организација и устројство архивске службе у Црној Гори (Државни архив Црне Горе, Историјски архив Котор, архивска одјељења у већим мјестима и архивске канцеларије у мањим општинама), која се наводно негативно одражава на научни рад у архивима. У вези са овим, подсјетио бих да је од 1945. до почетка посљедње деценије 20. вијека неколико еминентних стручних екипа (државних функционера, историчара и архивиста) више пута безуспјешно покушавало да успостави мрежу архивских установа у Црној Гори, које у њеном средишњем и сјевер-

* Мр Милић. Ф. Петровић, Архив Југославије, Београд

ном дијелу до тада није било. У тим мјестима до тада постојали су само културни центри, који су у својој надлежности имали и архивску дјелатност, а коју су само дјелимично „обављали”. Захваљујући напорима тадашње управе Архива Црне Горе, у којима сам и ја узео учешће, урађен је пројекат архивске мреже у Црној Гори са статусом државне службе. Пројекат је преточен у *Закон о архивској служби и архивској сџируци* и подзаконска акта и потом успостављена и заживјела архивска мрежа и архивска дјелатност, што је од непроцјењиве важности. Данас нам је потребна свеобухватна анализа рада ове службе у сада измијењеним друштвено-политичким и нарочито привредним условима, на основу које бисмо компетентно могли да расправљамо о потребним измјенама, допунама и новим сегментима њеног рада. Један од нових садржаја рада јесте стандардизација и компјутеризација рада у архивима. Ово је један од захтјева Европске уније и цивилизацијско достигнуће сваке службе и струке нашег времена. Друго, научни рад, најчешће не зависи од организације службе, мада је и она важна, но од стручности и марљивости људи који раде у архивима. При томе треба имати у виду да се у архивима одвија прије свега стручни рад, који само у једном сегменту има захтјеве и обиљежја научног рада. Заштита, чување, сређивање, обрада, коришћење и објављивање архивске грађе је примарни задатак архивске струке.

Друго, у овом времену и најважније питање архивске службе и струке јесте заштита од нестајања и пропадања архивске грађе и других историјских извора у процесу транзиције. Живимо у времену радикалних друштвено-економских промјена у читавом свијету, посебно на територији бивше Југославије. Материјална добра која су такорећи до јуче била друштвена и државна, неизоставно се на најгрубљи начин приватизују и прелазе у руке домаћих и страних богаташа. А шта је са њиховом архивском грађом до тренутка када је била у државном и друштвеном власништву и словила као грађа од изузетног, великог и општег значаја? Да ли је заштићена од нестајања и пропадања, да ли је сређена и пописана, када ће доћи у архиве? Свакако да је новим власницима потребан један њен дио, али се мора тачно утврдити која су то документа, до када ће бити у употреби и установити обавеза и рок када треба да се предају архивима. Услове и начин чувања ове грађе спољне службе архива треба стално да контролишу и предлажу мјере за даље обезбјеђење и чување.

Посебна је тема заштита грађе из домаћих и страних приватних предузећа. Посебно оних која се тичу остваривања права и дужности запослених, заштите државног интереса. Да ли се сва потребна документа стичу и ваљано чувају у бројним владиним и невладиним ораганима, организацијама и агенцијама? О свему се на вријеме мора водити рачуна.

Питање (не)сређености архивске грађе у архивским установама и (не)постојање научно-обавјештајних средстава о архивским фондовима и збиркама у архивима је вјечита и незаобилазна тема. У неким архивима у Црној Гори отежан је рад корисницима због непостојања одговарајућих, макар и најосновнијих информативних средстава и пописа садржаја њихових фондова и збирки. Без регистратурских пописа, општих, сумарних и аналитичких инвентара и компјутерске базе података о садржају грађе, немогућ је ефикасан научноистраживачки рад у архивима. Сматрам да се убудуће овом питању мора посветити дужна пажња и то треба да буде стална обавеза свих архива у Црној Гори.